

205. Tiistaina 14 päivänä helmikuuta 1995

kello 13.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

esitellään valtioneuvoston selonteko n:o
3 Suomen EU-politiikan suuntaviivoista 7543

Esitellään:

Ed. Mäkipään ym. lakialoite n:o 115
työllisyyslaiksi 7550

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Mäkelä ja Paloheimo.

Valtioneuvoston selonteko Suomen EU-politiikan suuntaviivoista

Valtioneuvoston selonteko n:o 3

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään tänään pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston selonteko Suomen EU-politiikan suuntaviivoista.

Kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaisesti siirtyy päätöstä tekemättä päiväjärjestykseen.

Keskustelu:

Ulkoasiainministeri R a n t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Toisen maailmansodan raunioittaman Euroopan turvallisuuspoliittiset tarpeet käynnistivät aikanaan sen integraatioprosessin, johon Suomi nyt on tullut mukaan täysivaltaisena jäsenenä. (Ed. Seppänen: Pitääkö todella näin kaukaa lähteä liikkeelle?) — Kertaus on opintojen äiti, edustaja. — Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustajat uskoivat, että turvallinen ja vauras Eurooppa on mahdollinen.

Tässä suhteessa yhdentyminen täytti tehtävänsä. Läntisen Euroopan suurvaltojen keskeiset edut koetaan sillä tavoin yhteisiksi, että sodan tai kriisin syntyminen näiden välillä ei enää tänään ole ajateltavissa. Ja nyt, kylmän sodan jäätyä taakse koko Euroopalla näyttäisi ensi kertaa olevan mahdollisuus niiden tavoitteiden toteuttamiseen, jotka aikanaan käynnistivät länsieurooppalaisen integraation.

Jotta tässä onnistuttaisiin, unionin ja sen jäsenmaiden on kyettävä vastaamaan turvallisuuden uusiin haasteisiin. Valtioiden välisen sodan uhkan tilalla ovat nyt pikemminkin kansalliset ja etniset ristiriidat, hallitsemattomien pakolais- ja siirtolaisvirtojen mahdollisuus, äärimmäisyysliikkeisiin liittyvät vaikeat ongelmat, kansainvälinen rikollisuus, ydinlaitosten turvallisuuskysymykset ja ympäristöongelmat. Euroopan turvallisuus on tänään nähtävä laajana käsitteenä.

Unionin ja sen jäsenmaiden suurin historiallinen tehtävä on kuitenkin poistaa Eurooppaa jakava taloudellinen kuilu sekä estää uusien poliittisten ja sotilaallisten jakolinjojen syntyminen maanosamme. Vain jakamaton, yhtenäinen Eurooppa voi olla turvallinen ja vauras.

Suomen oman tulevaisuuden kannalta nämä tavoitteet ovat keskeisiä. Minkä tahansa vastakainasetteluun pohjautuvan eurooppalaisen rajalinjan olemassaolo vaikuttaisi tavalla tai toisella omaan asemaamme.

Suomi on liittynyt Euroopan unionin jäseneksi sotilasliittoihin kuulumattomana maana, joka ylläpitää itsenäistä ja uskottavaa puolustusta.

Samalla meille on tärkeää, että voimme olla täysipainoisesti mukana siinä keskustelussa, joka koskee ulkopoliittisia kysymyksiä yleensä ja erityisesti maanosamme turvallisuusrakenteiden kehitystä. Osallistuminen EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä huomioitsijaseama Länsi-Euroopan unionissa Wew:ssa tarjoaa meille välineitä tähän työhön. Samalta pohjalta ryhdyimme aikanaan Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston Nacc:n huomioitsijaksi sekä liityimme Naton rauhankumppanuusohjelmaan. Vaikuttamalla maanosamme turvallisuuteen vaikuttamme samalla myös omaan turvallisuuteemme.

Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka otti tärkeän periaatteellisen askeleen eteenpäin Maastrichtin sopimuksen astuttua voimaan. Se säilyi perusluonteeltaan hallitusten välisenä yhteistyönä, mutta sai uusia ulottuvuuksia kahdessa suhteessa. Toisaalta Maastrichtin sopimukseen kirjattiin mahdollisuus harjoittaa yhteistä toimintaa, toisaalta on avautunut mahdollisuus kehittää unionin yhteistä turvallisuuspolitiikkaa tavalla, joka ottaa huomioon muuttuvan tilanteen vaatimukset.

Vaikka yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan uusia ulottuvuuksia on jo sovellettu rajoitetussa määrin käytäntöön yhteisten toimien muodossa, ovat unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan alkutaivalta leimanneet entisen Jugoslavian kriisin aiheuttamat vaikeat ongelmat ja samalla huoli yhteisen ulkopoliitiikan uskottavuudesta.

Myös Suomen näkökulmasta tämä on ongelma, jonka ratkaisemiseen tulee pyrkiä määrätietoisesti. Keskeisintä olisi vahvistaa unionin uskottavuutta ja toimintakykyä nimenomaan konfliktien ennaltaehkäisyyn ja kriisinhallinnan alalla. Tähän työhön myös Suomen on syytä antaa oma rakentava panoksensa. Euroopan turvallisuus on yhteistä turvallisuutta.

Suomen näkökulmasta on kuitenkin tarkoituksenmukaisinta, että unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perusluonne säilyy valtioiden välisenä yhteistyönä. Tämä ei estä päätöksentekomenetelmien kehittämistä erityisesti silloin, kun se näyttää välttämättömältä unionin toimintakyvyn turvaamiseksi. Tämä tilanne voi olla edessämme, jos ja kun unioni laajenee olennaisesti nykyistä suuremmaksi.

Suomen ja Ruotsin jäsenyyset tuo Euroopan unioniin uudenlaisen pohjoisen ulottuvuuden.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tämä merkitsee pohjoiseurooppalaista näkökulmaa, joka perustuu toisaalta maantieteeseen ja toisaalta meille tärkeisiin arvoihin. Meille keskeisiä lähtökohtia ovat Pohjois-Euroopan vakaus ja kaikkia alueemme maita hyödyttävän alueellisen yhteistyön tiivistäminen.

Pohjoismainen yhteistyö hakee parhaillaan uusia muotoja. Tästä huolimatta se säilyy meidän kannaltamme keskeisenä. EU-jäsenyyden seurauksena yhteistyön tarve jopa monessa suhteessa kasvaa. Unionin jäsenenä olevien Pohjoismaiden on syytä harjoittaa yhteistyötä niiden kannalta tärkeissä ulko- ja turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä. Toisaalta yhteistyöhön on uudenlaista tarvetta unionin ulkopuolelle jättäytyneiden Pohjoismaiden kanssa. Olemme valmiit kehittämään yhteistyömuotoja Norjan ja Islannin kanssa tässä uudessa tilanteessa. Ulkopoliitiikan alalla Pohjoismaiden yhteistyön perinnettä esimerkiksi YK-politiikassa, etenkin kehityskysymyksissä ja rauhanturvatoiminnan alalla, ei tulisi kadottaa.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen näkökulmaan kuuluvat EU:n jäsenenäkin omat lähialueemme, Baltian maat ja Venäjä. Unionin jäsenyyset tuo meille uusia keinoja työskennellä jakamattoman Euroopan hyväksi juuri suhteessa näihin lähialueisiin. Keskeisintä on, että sekä Baltian maat että Venäjä onnistuvat pyrkimyksissään kohti vakaata demokratiaa, oikeusvaltiota ja markkinatalousjärjestelmää. Omalta osaltamme voimme tukea tätä kehitystä monin tavoin.

Baltian maiden tuleminen osaksi yhdentynyttä Eurooppaa tapahtuu parhaiten siten, että tuemme parhaamme mukaan niiden omaa valmentautumista aikanaan toteutuvaan unionin täysjäsenyyteen. Tärkeä askel on Eurooppa-sopimusten solmiminen niiden ja unionin välillä jo kuluvan kevään aikana.

Suomi ottaa aloitteellisesti ja rakentavasti osaa unionin Venäjän-politiikan muotoiluun. Keskeisimpänä tavoitteenamme tässä työssä on Venäjän historiallisen muutosprosessin ja mahdollisimman vakaan kehityksen tukeminen. Tämä edellyttää huomattavaa panostusta Suomen omaan asiantuntemukseen ja osaamiseen Venäjään liittyvissä kysymyksissä.

Unionin jäsenenä olevalle Suomelle monet selkaiset ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät kysymykset, jotka ovat meistä tähän asti vaikuttaneet etäisiltä, vaativat nyt uudenlaista huomiota. Välimeren alueen tasapainoinen kehitys ja siihen liittyvät turvallisuuskysymykset ovat meil-

le unionin jäsenenä aikaisempaa tärkeämpiä. Samalla tavoin olemme omiksi kokemistamme lähitökohtista valmiita käsittelemään muitakin kansainvälispoliittisia kysymyksiä. Yhdentyneen Euroopan tulee olla maailmanlaajuiselle yhteistyölle avoin Eurooppa.

Pääministeri A h o : Arvoisa puhemies! Ulkoasiainministerin virkatehtävien vuoksi me aloitimme tämän puheenvuorojen sarjan vähän toisessa järjestyksessä kuin etukäteen oli ajateltu. Tulen omassa puheenvuorossani käsittelemään muutamalla sanalla EU-ratkaisun keskeisimpiä seurauksia ja niitä painopisteitä, joihin mielestäni Suomen EU-politiikassaan tulisi keskittyä.

Arvoisa puhemies! Kansanäänestyksen tuloksen ja eduskunnan päätöksen mukaisesti Suomesta tuli Euroopan unionin jäsen tammikuun 1 päivästä lukien. Itsenäinen Suomi aloitti tällä päätöksellä historiansa uuden vaiheen. Kun viime vuoden kesäkuussa välikysymyskeskustelussa käytin puheenvuoron, arvioin siinä Suomen joutuvan vastaamaan kolmeen hyvin suureen ja vaativaan haasteeseen, joihin meidän on valmistauduttava Euroopan unionin jäsenenä vastaamaan. Nuo vaatimukset, jotka silloin esitin, pätevät yhä.

Ensiksi, Euroopan unionissa voi menestyä vain taloudellisesti kilpailukykyinen ja sivistyksellisesti vahva kansakunta. Jäsenyys Euroopan unionissa ei itsestään ratkaise ainuttakaan ongelmistamme. Hyötyäkseen eurooppalaisesta yhteistyöstä kotipesämme on oltava hyvässä kunnossa.

Toiseksi, jäsenyyssratkaisun jälkipuinnista on siirryttävä siihen, miten me unionissa toimimme ja mihin suuntaan haluamme sitä omalta osaltamme kehittää. Tarvitsemme selkeän Eurooppa-politiikan sekä laajan kansallisen yhteisymmärryksen sen toteuttamiseksi.

Kolmanneksi, Euroopan unionin jäsenyys on meille kansallisesti tärkeä, mutta se ei saa johtaa muun Suomelle arvokkaan kansainvälisen yhteistyön laiminlyömiseen. Päinvastoin on tarkoin mietittävä, miten voimme EU-jäsenyyden kautta tehostaa pohjoismaista yhteistyötä sekä yhteyksiämme Venäjän ja Baltian maiden kanssa. ”Kyllä Euroopalle” ei voi ainakaan Suomelle tarkoittaa selän kääntämistä muulle maailmalle.

Ärade talman! Den redogörelse, som avgetts i dag, öppnade en möjlighet för riksdagen som fattade beslutet om medlemskap i Europeiska unionen, att säga sitt vägande ord om de mål som

Finland bör förbinda sig till som medlem av unionen. Beslutet om ansökan om medlemskap i Europeiska unionen, förhandlingarna om ett medlemskap och godkännandet av själva anslutningsfördraget har skett i riksdagen eller med dess medverkan. Också i framtiden bör riksdagens vilja återspeglas i och påverka alla de viktiga beslut som gällande EU-politiken.

Finland och finländarna måste effektivt utnyttja de påverkningsmöjligheter som Europa-parlamentet ger. Trots det är och förblir vårt nationella parlament den för finländarna överlägset viktigaste kanalen för övervakning och påverkning när det gäller beslutsfattandet inom Europeiska unionen. Här måste också den nationella enighet skapas som är absolut nödvändig för att Finlands intressen skall kunna bevakas och våra påverkningsmöjligheter säkerställas.

Regeringen har i form av meddelanden, redogörelser samt upplysningar från statsministern förelagt den nuvarande riksdagen de viktigaste linjedragningarna i den nationella EU-politiken. Dessutom är en särskild säkerhetspolitisk redogörelse under beredning. Avsikten är att den skall föreläggas den nya riksdagen före sommaren.

Arvoisa puhemies! Tänään annettu selonteko avaa Euroopan unionin jäsenyydestä päätöksen tehneelle eduskunnalle tilaisuuden sanoa painavan sanansa tavoitteista ja päämääristä, joihin Suomen tulisi unionin jäsenenä sitoutua. Päätös Euroopan unionin jäsenyyden hakemisesta, jäsenyysneuvottelut ja itse liittymissopimuksen hyväksyminen ovat tapahtuneet täällä eduskunnassa tai eduskunnan myötävaikutuksella.

Myös tulevaisuudessa eduskunnan tahdon tulee näkyä ja vaikuttaa kaikissa tärkeimmissä EU-politiikkaa koskevilla ratkaisuilla. Suomen ja suomalaisten on tehokkaasti käytettävä hyväksi Euroopan parlamentin tarjoamia vaikutusmahdollisuuksia. Silti suomalaisten kannalta ylivertaisesti tärkein valvonnan ja vaikuttamisen kanava Euroopan unionin päätöksentekoon on ja tulee olemaan oma kansallinen parlamenttimme. Täällä on myös luotava se kansallinen yhteisymmärrys, joka välttämättä tarvitaan Suomen etujen valvomiseksi ja vaikutusmahdollisuuksiemme varmistamiseksi. Tärkein paikka Suomen linjan luomiselle on tulevaisuudessakin oma eduskuntamme.

Hallitus on tuonut tiedonantojen, selontekojen sekä pääministerin ilmoitusten muodossa tämän eduskunnan käsiteltäväksi kansallisen EU-politiikan tärkeimmät linjaukset. Lisäksi on val-

misteilla erillinen turvallisuuspoliittinen selonte-ko, joka on tarkoitus saattaa uuden eduskunnan käsiteltäväksi vielä kesään mennessä.

Arvoisa puhemies! Koska ulkoasiainministeri Rantanen jo käytti oman esittelypuheenvuoron-
sa ja ulkomaankauppaministeri Salolainen tä-
män puheenvuoron jälkeen sellaisen käyttä-
ä, puutun tässä vain muutama EU-politiikkam-
me perus- ja avainkysymykseen.

Ensinnäkin Suomi liittyy Euroopan unionin jäseneksi sotilaallisesti liittoutumattomana maa-
na, jolla on itsenäinen, uskottava puolustus. Tämä puolustuspolitiikkamme ydin on ja pysyy. Me emme hae Euroopan unionin jäsenyyden kautta turvallisuustakuita emmekä etsi uusia tur-
vallisuuspoliittisia perusratkaisuja. Olen vakuut-
tanut siitä, että Suomen linja on paras ratkaisu oman turvallisuutemme ja koko Pohjois-Euroopan vakauden kannalta. Se vastaa myös Euroopan unionin yhteisiä etuja.

On selvää, että Euroopan unionin jäsenyys vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa ja avaa meille uusia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan ja lähialueemme turvallisuuteen ja koko eurooppalaiseen kehitykseen. Idän ja lännen rajamaana Suomella on aivan erityinen intressi luoda ja edistää eurooppalaista yhteistyötä, jolla torjutaan taloudellisen ja ekologisen kahtia-
jaon synnyttämät uudet turvallisuusuhat maan-
osassamme.

Arvoisa puhemies! Suomen ja Ruotsin jäse-
nyys avaa mahdollisuuden kytkeä Euroopan unionin politiikkaan uusi pohjoinen ulottuvuus. Maantieteellinen sijaintimme, erikoiset luonnon-
olomme, yhteiskuntiemme taloudelliset ja so-
siaaliset saavutukset sekä omintakeinen identi-
teettimme ja yhteiset arvomme ovat luonnollinen perusta sille politiikalle, jota Pohjoismaat yhdes-
sä ja kukin maa erikseen Euroopan unionissa harjoittavat. Kaikilla Pohjoismailla erikseen ja myös Pohjoismailla yhdessä on unionin yhteis-
een politiikkaan paljon annettavaa.

Pohjoiset erityisolosuhteet on otettava huo-
mioon unionin yhteistä alue- ja rakennepoliitiik-
kaa, ympäristöpolitiikkaa tai maatalouspolitiik-
kaa kehitettäessä. Meidän erityinen etumme on kaikin keinoin edistää kestävä kehityksen peri-
aatteiden tehokasta soveltamista eurooppalaisis-
sa järjestelyissä.

Viime aikoina on aiheetta ennustettu pohjois-
maisen yhteistyön lamaantuvan Euroopan unio-
nin laajentumisen seurauksena. On virhe olettaa, että vain unionin ulkopuolelle jääneet Norja ja Islanti tarvitsevat tulevaisuudessa tiivistä poh-

joismaista yhteistyötä ja vuorovaikutusta torju-
akseen Pohjolan sisällä olevan EU-ajan haitto-
ja. Tämä haaste on aivan yhtä suuri Suomelle, Ruotsille ja Tanskalle.

Samalla pohjoismaiseen yhteistyöhön kohdis-
tuu kuitenkin suuri uudistusten ja muutosten paine. Niin sen sisältö kuin muodotkin ja rakenteet on uskallettava uudessa tilanteessa remontoida. Muutosten ja uudistusten pitää tapahtua sisäl-
löstä käsin. Ensin on päätettävä, mitä ja mihin pohjoismaista yhteistyötä tarvitaan, mitä tehtä-
viä siellä on tarkoituksenmukaista hoitaa, ja sen jälkeen päätettävä, kuinka tämä yhteistyö orga-
nisoidaan, ei päinvastaisessa järjestyksessä.

Pohjoismaiset pääministerit pitivät kokouk-
sensa Kööpenhaminassa tammikuun lopulla, ja olimme kaikki viisi pääministeriä yhtä mieltä siitä, millaisia pohjoismaisen yhteistyön tulevai-
suuden prioriteettien pitää olla. Niitä on kolme: 1) Pohjoismaisen identiteetin ja kulttuurin vaali-
minen ja vahvistaminen; 2) Eurooppa-kysymyk-
set, yhteisten linjojen luominen Eurooppa-kysy-
myksiin ja 3) lähialueyhteistyön kehittäminen Venäjän läntisten osien sekä Baltian maiden kanssa. Tämän linjauksen pohjalta on mielestäni mahdollista pohjoismaista yhteistyötä kehittää, säilyttää sen elinvoima ja avata sille uusia tulevai-
suuden näköaloja.

Suomen ja Venäjän suhteisiin EU-jäsenyys tuo uuden ulottuvuuden, niin kuin presidentti Jeltsin käymissämme keskusteluissa Moskovas-
sa tammikuisen vierailuni aikana totesi. Vuoden alusta lähtien Suomen ja Venäjän raja on myös Euroopan unionin ja Venäjän yhteinen raja. Näin Euroopan unionista on tullut ensimmäisen kerran Venäjän kanssa yhteisen rajan omaava yhteisö. Tämä tosiasia avaa uusia mahdollisuuksia käyttää hyväksi erityisasemaamme ja erityis-
osaamistamme Venäjän naapurina.

Suomen edun mukaista on, että pystymme vaikuttamaan unionin Venäjä-politiikkaan ja käyttämme tehokkaasti hyväksi sen tähän tarkoi-
tukseen osoittamia voimavaroja. Kun aina silloin tällöin syntyy keskustelu siitä, miten muun Euroopan pitäisi suhtautua Venäjään ja järjestää suhteensa Venäjän kanssa, mielestäni Suomen kannalta on vain yksi järkevä toimintalinja: Meidän tulee toimia kaikissa tilanteissa niin, että Venäjä ei tule eristetyksi eurooppalaisesta yhteis-
työstä eikä Venäjän anneta eristäytyä eurooppa-
laisesta yhteistyöstä. Suomen edun mukaista on kaikin tavoin vaikuttaa siihen, että Venäjä integ-
roituu yhä tiiviimmin osaksi laajempaa yleistä eurooppalaista yhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Suomi lähtee siitä, että Euroopan unionin perusluonne itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä säilyy. Kaikilla jäsenmailla tulee olla tasavertaiset oikeudet ja mahdollisuudet toimia unionin kaikilla tasoilla. Tämä on myös lähtökohta, josta valmistaudumme vuonna 96 pidettävään seuraavaan hallitustenväliseen konferenssiin ja siellä esille tuleviin institutionaalsiin uudistuksiin. Kannamme erityisesti huolta pienten jäsenvaltioiden aseman turvaamisesta unionin päätöksenteossa.

Mutta, arvoisa puhemies, mielestäni meidän suomalaisten ei pidä pelätä eurooppalaista päätöksentekoa sellaisissa asioissa, joiden tehokas hoitaminen kansallisin keinoin on käynyt joko mahdottomaksi tai äärettömän vaikeaksi. Turvallisuudesta, elinympäristömme tulevaisuudesta tai tieteen ja teknologian kilpailukyvyyn turvaamisesta edes suuret eurooppalaiset valtiot eivät kykene enää yksin huolehtimaan. Tiivis yhteistyö ja myös tehokas yhteistyö tällaisissa kysymyksissä on aivan erityisesti pienten valtioiden etu. Suomen on tarkoituksenmukaista olla tämän kaltaista yhteistyötä toteuttamassa ja edistämässä ja myös huolehtimassa siitä, että vaatimukset, joita tähän yhteistyöhön asetetaan, koskevat tasavertaisesti ja tasapuolisesti kaikkia eurooppalaisia valtioita. Suomen ja suomalaisten etu vaatii, että käytämme kaikin keinoin hyväksi Euroopan unionin jäsenyyden myötä avautuvat mahdollisuudet ja torjumme hyvällä yhteistyöllä sen luomat uhat.

Nyt ei ole aika miettiä, oliko tehty ratkaisu oikein vai väärin. Nyt on aika keskittää voimat siihen, että jäsenyydestä hankitaan kaikki hyöty, mitä suomalainen yhteiskunta voi siitä saada, ja että yhdessä torjumme ne kiistattomat ongelmat ja haitat, joita jäsenyyteen myös liittyy. Onnistuneen EU-politiikan yksi tärkeä perusedellytys on myös se, että se ankkuroituu eduskuntaan ja vankkaan kansalaismielipiteeseen. Toivon, että tämä eduskunta ja myös seuraava eduskunta voisivat antaa tässä suhteessa selkeän viestin siitä, että tällainen Suomen etuja vaaliva ja Suomen eduista huolta pitävä Suomi-puolue on syntynyt ja toimii.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on erittäin tärkeä ja ajan-kohtainen. Erityisen ajankohtaiseksi sen tekee se, että me aivan lähiaikoina käymme EU:n puheenjohtajamaan kanssa keskusteluja siitä, millä tavalla Suomi haluaa valmistauduttavan vuoden 1996 hallitustenväliseen tärkeään konferenssiin.

Ajoitukseltaan eduskunnan keskustelu on siis mitä oikein ja sopivin.

Mitä tulee sitten omaan esitykseeni, aion keskittyä tässä oman hallituksen sisäisen työnjakomme pohjalta lähinnä kauppapolitiikkaan ja sisämarkkinoiden toiminnan kuvaamiseen. Suomen kauppapolitiikan päätavoite on perinteisesti ollut tasavertaisen kilpailuaseman turvaaminen kansainvälisillä markkinoilla. Jäsenyys EU:ssa takaa tuotteidemme esteettömän pääsyn sisämarkkinoille ja yritystemme toiminnan niillä.

Suhteessa EU:n ulkopuolisiin maihin ja muihin kansainvälisiin kysymyksiin Euroopan unioni on myös kauppapolitiikassa merkittävä vaikutuskanava kansallisten tavoitteittemme ajamisessa. Kaupan ja pääomaliikkeiden vapautumista ja jatkuva teknologista kehitystä seurannut globalisoituminen vaikuttaa yhä voimakkaammin talouksien toimintaan, kilpailun kiristymiseen ja valtioiden sekä niiden yhteenliittymien tehtäviin talouden ja kauppapolitiikan alalla.

Kauppapolitiikka liittyy yhä läheisemmin moniin talous- ja yhteiskuntapolitiikan lohkoihin. Kansainvälisillä foorumeilla käsiteltäviin uusiin kysymyksiin kuuluvat mm. kaupan ja ympäristönsuojelun yhteensovittaminen, kaupan ja työolojen yhteys, viennin ja ulkomaille suuntautuvien investointien välinen suhde ja kilpailulainsäädännön vaikutus ulkomaankauppaan.

Suomen kauppapolitiikka EU:n jäsenenä perustuu myös uudessa tilanteessa pyrkimykseen poistaa mahdollisimman tehokkaasti maailman-kaupan esteet sekä vahvistaa ja laajentaa monenkeskistä kauppajärjestelmää, saattaa se kurinalaiseksi ja sellaiseksi, että kaikki tietävät, min-käläisillä pelisäännöillä toimitaan.

EU:lla on yksinomainen toimivalta kauppapolitiikassa, kuten tiedämme. Tähän sisältyvät mm. sopimuksetekovalta ja kauppapoliittisten instrumenttien käyttö. Tarve itsenäiseen edunvalvontaan ei EU:ssa kuitenkaan vähene. Vaikka kauppapoliittinen toimintaympäristömme muuttuukin, sen peruselementit pysyvät. Taloudelliset suhteemme Euroopan eri osiin ja sen ulkopuolelle eivät suinkaan katkea, vaikka asioiden kanavointi tapahtuukin uudella tavalla.

Suhteissamme Yhdysvaltoihin ja Japaniin ei oleellisia eroja ole. Suhteessa Keski-Euroopan maihin joudutaan muuttaman lähivuoden ajan kantamaan teollisuustuotteiden kaupassa uudelleen tulleja EY:n ja kyseisten maiden keskinäisten sopimusten pohjalta. Suhteessa Venäjään EU-jäsenyys merkitsee lyhyellä aikavälillä yhtäältä gsp-kohtelun myöntämistä ja toisaalta

määrällisten tuontirajoitusten käyttöönottoa teräs- ja tevatuotteissa sekä sopeutumista EY:n polkumyynnin vastaisiin määräyksiin.

Kauppapoliittisten suojatoimenpiteiden käyttöön EU:ssa yleisesti Suomi suhtautuu harkiten. Toisaalta katsomme, että pienten ja häiriöalttiiden markkinoiden asema on otettava huomioon EY:n tuontijärjestelmää sovellettaessa ja suoja-toimista päätettäessä. Jäsenyys avaa Suomelle ja suomalaisyrityksille mahdollisuuden osallistua myös mm. Välimeren ja EU:n kehitysavun painopistemaiden piirissä toteutettaviin hankkeisiin. Näistä mahdollisuuksista tiedottamista on ehdottomasti tehostettava, jotta yritykset tulevat niistä tietoisiksi.

Sisämarkkinoiden avaaminen vuoden 93 alussa on ollut Talousyhteisön tähän mennessä mit-tavin yksittäinen hanke. Sisämarkkinapolitiikan painopiste onkin siirtymässä sisämarkkinalain-säädännön laatimisesta markkinoiden tosiasial-lisen toiminnan tehostamiseen. Sisämarkkinoi-den toiminnan kehittäminen on tärkeätä yhtä hyvin suomalaisten kuluttajien kuin yritystenkin näkökulmasta. Toimivat sisämarkkinat auttavat vientiä ja sitä kautta Suomen teollisen kilpailuky-vyn parantamista, työpaikkojen luomista sekä taloudellista kasvua.

Pienen maan kannalta on erittäin tärkeätä, että sisämarkkinoita koskevia sääntöjä sovelle-taan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti koko yhteisön alueella. Suomi painottaa sisämarkki-napolitiikassaan lainsäädännön yksinkertaista-mista ja avoimuuden lisäämistä sekä pyrkii aktii-visesti vaikuttamaan siihen, että yhteisölainsäädäntö toteutetaan tehokkaasti kaikissa jäsen-maissa. Suomi pitää tärkeänä niin kansallisella tasolla kuin EU:ssakin joustavaa kilpailujärjes-telmää, joka takaa tehokkaan kilpailun ja kulut-tajahintojen alenemisen unohtamatta yritysten oikeusturvaa.

Avoimessa taloudessa tulee myös pyrkiä vält-tämään liiallista lupamenettelyä ja monopolien ylläpitämistä. Valtion tukia on pääsääntöisesti pidettävä kiellettyinä. Niitä on pyrittävä karsi-maan sekä luomaan tehokas valvonta.

Kahdenvälisiä suhteita muihin EU-maihin yl-läpidetään Suomen etujen edistämiseksi EU:n sisämarkkinoilla. EU-integraation ulkopuolisil-la aloilla jatketaan pohjoismaisen yhteistyön pe-rinteisiä toimintoja. Läheisiä suhteita Norjaan ja Sveitsiin hoidetaan myös EU:n ministerineuvos-ton Efta-työryhmässä sekä Eta-neuvostossa. Vä-limeren alueen yhteistyö, jonka tavoitteena on vapaakauppa unionin ja alueen maiden välillä,

merkitsee uusia mahdollisuuksia, joita hyödyn-etään aktiivisen seurannan ja vierailujen avulla.

Suomi edistää EU:n kauppapoliittisen sopi-musjärjestelmän kehittämistä siten, että se tukee Keski- ja Itä-Euroopan maiden lähentämistä kaupallisesti ja taloudellisesti läntiseen Euroop-paan ja maailmantalouteen. Suomi pyrkii luo-maan edellytyksiä integraation syventämiselle, jäljellä olevien kaupan esteiden poistamiselle sekä niiden kysymysten selvittämiselle, jotka koskevat assosiaatiomaiden jäsenyyttä Euroo-pan unionissa. Baltian maiden tulee päästä mah-dollisimman pian mukaan tähän prosessiin.

Suomen kauppavaihtoon Venäjän kanssa jä-sennydellä on voittopuolisesti myönteisiä vaiku-tuksia. Suomen kilpailuedellytysten odotetaan vahvistuvan ollessamme osana suurempaa yhtei-söä, joka on myös Venäjälle yhä keskeisempi yhteistyökumppani. Suomen intressissä on se, että Venäjän kanssa neuvoteltu kumppanuus- ja yhteistyösopimus saadaan mahdollisimman pian voimaan ja että sopimuksen kauppapoliittiset määräykset pannaan viivytyksettä täytäntöön.

Suomi jatkaa edelleen kahdenvälisen tason konsultaatioita kaupallisista ja taloussuhteista Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa. Kahden-välisessä yhteistyössä, mm. Suomen ja Venäjän talouskomission puitteissa, keskitytään kaupan käytännön ongelmiin rahoituksessa ja yritysta-son yhteistyössä sekä viennin edistämiseen.

Alueellisen yhteistyön tarjoamat mahdolli-suudet erityisesti Itämeren ja Barentsin alueella pyritään hyödyntämään mahdollisimman hyvin.

Keski- ja Itä-Eurooppaan sekä Suomen lähi-alueille suuntautuvan taloudellisen ja teknisen avun toteuttamisessa Suomi pyrkii laajentamaan yhteisrahoitusmahdollisuuksia kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa sekä tehostamaan EU:n ohjelmien hyväksikäyttöä. Suomen eri viran-omaisten keskinäiseen koordinointiin tulee kiin-nittää asianmukaisesti huomiota.

EU-jäsenyyden toteuttua Suomen on tar-vetta korostaa hyvien suhteiden ylläpitämistä EU:n ulkopuolisiin maihin: Pohjois-Amerik-kaan, Aasiaan, Latinalaiseen Amerikkaan, Oseaniaan, Persianlahden alueelle ja Etelä-Af-rikkaan. Tavoitteena on Suomen taloudellisten etujen ajaminen sekä perinteisesti suurilla venti-markkinoillamme että koko maailmantaloudes-sa nopeimmin kasvavilla uusilla markkinoilla. Suomi osallistuu EU:n kantojen määrittelyyn suhteessa näihin alueisiin. Meillä on myös vastuu EU:n kauppapoliittista linjauksista; emme vain enää seuraile, vaan olemme itse päättämässä.

Mahdollisissa markkinoillepääsyn ongelmissa käytetään niitä mahdollisuuksia, joita EU-jäsenyys tarjoaa jäsentensä etujen puolustamisessa.

Virallisia vierailuja kohdemaihin pyritään lisäämään sekä tehostamaan ttt-kokouksien, kauppapoliittisten konsultaatioiden ja kauppa-valtuuskuntien käyttöä sekä seurantaa. Pääsääntöisesti kehitysmaasuhteissakin paino on yritysten välisten suorien yhteyksien edistämisessä.

Kansainvälisen kaupan ja kauppapolitiikan ulottuvuuksien laajentaminen ja sisällön muuntuminen näkyy myös kansainvälisissä järjestöissä. Suomen tulee paneutua entistä määrätietoisemmin kansallisen edun ajamiseen niiden puitteissa. Järjestöt tulee nähdä välineinä Suomen toiminnan kannalta huolellisesti valituissa asiakokonaisuuksissa ja alueilla.

Suomi osallistuu kansainvälisen kaupan ja siihen liittyvien alojen monenkeskiseen toimintaan sekä suoraan että myös EU:n jäsenenä. Viimeksi mainituissa tapauksissa EU on myös väline Suomen etujen ajamiselle kansainvälisissä yhteyksissä. EU edustaa jäsenmaitaan mm. vuoden 1995 alusta toimintansa aloittaneessa Maailman kauppajärjestössä Wto:ssa. Järjestön työssä heijastuva monenkeskisen järjestelmän ja sen sääntöjen vahvistaminen kaupan ja siihen liittyvien alojen osalta on suuressa määrin Suomen kaltaisten maiden etujen mukaista myös EU:n jäsenenä.

Wto:n toimintaan liittyy mm. Uruguayn kieroksella päättämättä jääneiden markkinoillepääsyneuvottelujen jatkaminen palvelujen ja sellaisten kannaltamme keskeisten alueiden kuten telekommunikaation osalta. Niin sanottujen uusien alueiden osalta Suomi on lähtenyt siitä, että niiden sisällyttäminen Wto:n ohjelmiin vaatii tyydyttäviin tuloksiin pääsemiseksi perusteellista valmistelua kyseisten aiheiden käsittelemiseen parhaiten soveltuvien kansainvälisten järjestöjen piirissä, kuten Oecd:ssä ja Ilossa. Suomi on valmis tältä osin keskusteluun, jolla ei kuitenkaan saisi vaarantaa Wto:ssa jo tarkasteltavina olevien aiheiden, kuten kaupan ja ympäristön, käsittelyä. Haluan todeta, että olemme EU:n yhteydessä edellyttäneet, että EU ottaisi myös kauppa- ja ympäristöteeman prioriteetti- eli tärkeysjärjestyksessä korkealle, kuten Suomessa on tämä valinta tehty.

Viimemainittu tema on ehkä muita konkreettisemmin noussut 1990-luvun kauppapoliittiseksi keskeiseksi aiheeksi. Aiheen tärkeys on kiistaton, mutta sen käsittelyä vaikeuttavat voimak-

kaat taloudellis-poliittiset jännitteet eri puolilla maailmaa. Suomi tukee kansainvälisen kauppajärjestelmän kehittämistä siten, että se sallii tarpeelliset ympäristö- ja luonnonsuojelutoimenpiteet, mutta estää samalla ympäristöperusteiden väärinkäytön protektionistisiin kansallisiin taroituksiin.

Korostan vielä, että nyt käytävä keskustelu on juuri oikeaan aikaan tapahtuva, sillä jo aivan lähipäivinä meillä on tästä asiasta vuorovaikutus EU-puheenjohtajamaan kanssa. Siinä yhteydessä on hyvä olla tiedossa, mitä eduskunta näistä keskeisistä asioista ajattelee.

Edustajat Mäkelä ja Paloheimo merkitään läsnä oleviksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Otan keskusteluun osaa tässä vaiheessa siltä osin, joka koskee rakennepoliitiikan merkitystä Suomen työllisyyspolitiikalle uudessa jäsenyystilanteessa.

Välineistö, jonka EU:n rakennepoliitiikka on meille aktiivisen työvoimapolitiikan välineistöön tuomassa, tulee käyttöön erittäin sopivaan aikaan, sillä Euroopan unionin rahoitushan lisää aktiivisen työllisyyspolitiikan mahdollisuuksia tilanteessa, jossa työttömyystilanne on vaikea ja jossa määrärahoista on ilman muuta huutava puute.

EU:ssa työllisyyspolitiikan toimenpiteistä vastaa käytännössä sosiaalirahasto, jolla on mielestäni kovin väärä nimi. Nimenhän pitäisi ilman muuta olla Euroopan unionin työllisyysrahasto, jota se käytännössä luonteeltaan ilman muuta on. Sosiaalirahaston koordinaatioministeriönä myöskin Suomessa toimii työministeriö, vastaavalla tavalla kuin muissakin Euroopan unionin jäsenmaissa on asian laita.

Euroopan unionin työllisyyspoliittisten ohjelmien tavoitealueisiin 3 ja 4, niin kuin tiedämme, tullaan tänä vuonna budjetin mukaan käyttämään noin 1,7 miljardia Suomen markkaa. Tästä rahasta nelisenkymmentä prosenttia tulee Euroopan unionilta ja loput ovat kansallista, lähinnä työministeriön pääluokassa olevaa rahoitusosuutta. Euroopan unionin ohjelmien rahoitus vastaa runsasta 10:tä prosenttia, ehkäpä 12:tä prosenttia kansallisen aktiivisen työllisyyspoliti-

kan volyymistä tällä hetkellä. Näiden ohjelmien piirissä arvioidaan läpi vuoden olevan keskimäärin 16 000 työtöntä henkilöä kuluvaan vuoteen aikana, kun rahasto-osuudet saadaan kansallisesti käyttöömme. Tämän lisäksi nk. nelosohjelman puitteissa annetaan koulutusta tuhansille työssä oleville suomalaisille.

Euroopan unionin määrittelemien periaatteiden mukaan työministeriön vetämänä on valmisteltu ohjelmat kaudelle 1995—1999. EU:n määrittelemät periaatteet sopivat poikkeuksellisen hyvin Suomen tämänhetkisen työllisyystilanteen hoitamiseen. Ohjelmassa pureudutaan nimittäin vahvasti työttömyysongelman kaikkein vakaviimpiin kohtiin, jotka myös Suomessa ovat ehdottomasti polttavimmat. Tavoite 3 -ohjelmassa painopisteenä on pitkäaikaistyöttömyyden kasvun pysäyttäminen ja sen kääntäminen laskuun, samoin kuin nuorisotyöttömyyden torjunta ns. nuorisokansliapäällikkötyöryhmän määrittelemien periaatteiden mukaisesti sekä työmarkkinoilta syrjäytymisen uhkaamien auttaminen tässä tilanteessa. Samoin naisten ja miesten tasa-arvoa edistävän ohjelman eri osissa ns. läpikäyvänä periaatteena on tämä seikka, niin kuin meillä Pohjoismaissa ja toivottavasti erityisesti Suomessa on jo tapana.

Puolestaan tavoite 4 -ohjelmassa, joka ulottuu koko Euroopan unionin alueelle, toimenpiteet kohdistuvat työssä olevaan väestönosaan. Erilaisilla koulutus- ja kehittämishankkeilla on tarkoitus parantaa tuotantotoiminnassa olevan henkilöstön kykyä selviytyä edessä olevista rakennemuutosvaikeuksista. Valmisteilla oleva ohjelma sisältää hyvin monen kaltaisia kansainvälisyysosaamista, laatujärjestelmien käyttöön ottamista sekä tuotekehitystä edistäviä ja markkinaosaaamista vahvistavia ohjelmia ja projekteja. Tämän kaltaisia Suomi joka tapauksessa tällä hetkellä kipeästi tarvitsee.

Työministeriön tavoitteena on ollut valmistella Euroopan unionin ohjelmat mahdollisimman ripeästi sillä tavoin, että EU:lta saatava rahoitus voitaisiin saada käyttöön nyt, kun sitä kaikkein kipeimmin tarvitsemme. Tarkoituksena on, että merkittävä osa EU-ohjelmahankkeista käynnistyisi jo aivan lähiviikkojen aikana nk. kärkikampanioiden myötä. Myös lopulliset ohjelmaesitykset on tarkoitus jättää EU-komissiolle lähiviikkoina, ja valmistamme tässä suhteessa on muita uusia jäsenmaita Suomeen verrattaessa huomattavasti niitä edellä.

Puhemies! Huoliakin EU-tilanteesta on. EU:n työllisyysohjelmien rahoituskehys on nimittäin

kuitenkin kaikissa olosuhteissa varsin niukka. EU:n ohjelmarahoitus alueen työtöntä kohti on 1 100 markkaa vuodessa. Tämä on sen kaltainen tukitaso, jota pitää verrata EU:n keskimääräiseen tukitasoon ja ottaa huomioon työllisyysasteemme tällä hetkellä, ja se on EU:ssa tietysti Suomen tapauksessa poikkeuksellisen korkea. Erityisen alhaiseksi tämä tukitaso uhkaa jäädä 6-alueilla sen vuoksi, että 6-alueen tukikehys sovitettiin jäsenyysneuvotteluissa varsin tiukaksi. Sekä 6-alueella että muualla maassa työllisyyden hoidon alhaisen tukitason aiheuttaa itse asiassa lftuen korkea rahoitusosuus.

Näiden ongelmien äärellä hallitus pohtii tänä päivänä ratkaisukeinoja ja joutuu lähiviikkoina etsimään rahoitusmahdollisuuksia yhdessä EU:n kanssa niiden hoitamiseksi. Tarkoituksena on nimittäin avata keskustelua kokonaisrahoituskehyksestä lähitulevaisuudessa.

Puhemies! Tärkeää on todeta se, että Suomi tukee ns. sosiaalisen ulottuvuuden kehittämistä sekä työelämän että perinteisen sosiaaliturvan alalla sillä tavoin, että yhteisesti sovitaan lähinnä vähimmäistasosta ja toteuttamistavat tulisivat jäämään kunkin maan kansallisen päätösvallan varaan. Erilaiset taloudelliset mahdollisuudet ja erilaiset sosiaaliturvajärjestelmät tietysti edellyttävät sosiaalipoliittisten tavoitteiden edistämistä, tässä tapauksessa, EU:n terminologiaa käyttäkseni, läheisyysperiaatteen pohjalta.

Suomi jatkaa unionin jäsenenä ilman muuta Valkoisen kirjankin periaatteisiin nojautuen avointa ja tiivistä valmisteluyhteistyötä työmarkkinaosapuolten kanssa sosiaalisen ulottuvuuden piiriin liittyvissä asioissa.

Herra puhemies! Puolestaan työehtosopimukset tehdään ilman muuta myös tulevaisuudessa kansallisina ratkaisuin.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ed. Mäkipään ym. lakialoite n:o 115 työllisyyslaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana tästä työllisyyslaista. Tämähän on tämän ja edellisen eduskuntakauden kansanedustajille tuttu asia. Jokainen tietää, että maassamme on lähes 500 000 työtöntä. Ne puheet, että jotakin pitäisi tehdä, eivät tuota minkäänlaista tulosta. Niinpä SMP:n eduskuntaryhmä on joka tilanteessa vaatinut, että alkuperäinen työllisyyslaki pitää palauttaa, ja tältä pohjalta olemme tehneet työllisyyslakiehdotuksen. Kun tiedämme, että ensi viikolla esimerkiksi rakenuslakia saatetaan vielä valiokunnassa käsitellä, niin toivon, että tämäkin otettaisiin vielä mukaan. Jos löytyy hyvää tahtoa ja yhteisymmärrystä, tämä laki on helposti käsitelty. Tällä lakiesityksellä voitaisiin katkaista pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys, joka todella on kauhistuttava maassamme.

Työttömyysluvut pysyttelivät 70-luvun lopulta aina vuoteen 90 150 000:n suuruusluokassa. Vuonna 87 voimaan tullut työllisyyslaki, jossa pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys tehtiin työllistämismääräyksen avulla käytännössä mahdottomaksi, laski parhaimmillaan vuonna 90 jopa alle 100 000:n rajan. Tämä lienee Suomessa historiallisen alhainen työttömyys, sillä koko maan työttömyys oli toukokuussa vuonna 90 runsaat 3 prosenttia. Työllisyyslain vaikutusta voidaan tästä olettaa olleen ainakin kolmanneksen eli 50 000 henkilöä.

Varsin hyvin muistamme, että työllisyyslakia kritisoitiin ja arvosteltiin etenkin työnantajapiirien ja suuren rahan, kokoomuksen, taholta. Tähän arvostelujoukkoon myöhemmin liittyivät sekä SDP että keskusta. Nyt työllisyyslakia on muutettu siihen mittaani, että se on jopa romutettu täysin.

Huippunsa tämä vesittäminen saavutti nykyisen Ahon hallituksen aikana, kun työministeri itsekin oli kuulunut aiemmin lain vastustajien leiriin ja passiivisen työvoimapolitiikan kannattajiin. Tämän päivän tilanne onkin se, että työllisyyslain kaikki työttömyyden alentamiseen tehokkaasti vaikuttaneet kohdat on poistettu laista, vain byrokratia on jäänyt jäljelle. Lopputulos työllisyyslain romuttamisesta on ollut se, että yhdessä muista sivistä johtuneen laman kanssa työttömyys on saanut rauhassa nousta lähes puoleen miljoonaan. Pahimmillaan työttömyysprosentti maassamme on ollut runsaat 20.

Tämä on seurausta siitä, että työllisyyslaissa ei ole enää pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä es-

tävää velvoitetyöllistämistäjärjestelmää. Näin ollen ovatkin kyseiset työttömyyslait kasvaneet räjähdysmäisesti.

Pitkäaikaistyöttömiä eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita on tällä hetkellä jo lähes 150 000 eli lähes kolmannes kaikista työttömistä. Jos hallituksen linja ei muutu, ja mihinkäs se enää muuttuu, eikä velvoitetyöllistämistä palauteta, tulee pitkäaikaistyöttömien osuus nousemaan nopeasti lähes 50 prosenttiin kaikista työttömistä. Tämä merkitsisi täydellistä kaaosta työttömien keskuudessa, erottumista selkeästi muusta väestöstä, ja entistä enemmän kansa jakaantuu työttömienkin osalta a- ja b-luokan kansalaisiin.

Nuorisotyöttömyyttä ei työllisyyslain hyväksymisen jälkeen ollut käytännössä lainkaan. Lain työllistämismääräyksen poistuttua kyseessä oleva työttömyys alkoi kasvaa nousten nopeasti nykyiseen 100 000 nuorisotyöttömään. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että nuorista, alle 25-vuotiaista on pian joka toinen vailla työtä. (Min. Kanerva: Ei pidä paikkaansa!) — Kyllä tämä, ministeri, pitää paikkansa. (Min. Kanerva: Ei sinne päinkään!)

Yhdistyessään saman henkilön kohdalla nämä kaksi vakavinta työttömyysmuotoa tuhoavat nuoren, vasta koulunsa päättäneen normaalin elämän mahdollisuuden. (Min. Kanerva: Pitäisi tuntea asiaa, kun menee eduskunnan puhujakorokkeelle!) Vasta hankittu ammattitaito katoaa nopeasti, ja syrjäytyminen yhteiskunnan tavanomaisesta elämänrytmistä ja tavoista alkaa. — Minä tunnen, ministeri Kanerva, työttömyyden yhtä hyvin ja tiedän, että työttömiä on jälleen lähes puoli miljoonaa. Mutta tietääkö ja tuntee ministeri Kanerva ja ennen kaikkea koko hallitus? (Min. Kanerva: Kyllä!) On syytä kuunnella tarkkaan, mitä SMP:n eduskuntaryhmä on työllisyyslaista kirjoittanut. (Min. Kanerva: 20 vuotta on kuultu!)

SMP:n eduskuntaryhmä on vastustanut työllisyyslain romuttamista kaikissa yhteyksissä, mutta turhaan. Ilmiselvistä kielteisistä seurauksista huolimatta laki on pala palalta pirstottu sellaiseksi, että se ei enää toimi alkuperäisellä tehollaan työttömyyden pitämiseksi kurissa ja kaikkein ongelmallisimpien ryhmien muodostumisen estämiseksi. Toivottavasti ministeri Kanervakin otti oppia ja vie pika pikaa tämän esityksen hallituksen pohdittavaksi. (Ed. Halonen: Ei hänellä ole enää hallitusta, mihin veisi!) Toivon mukaan alkuperäinen työllisyyslaki otetaan käytäntöön. Myönnän, että tämä ei työttömyyt-

tä kokonaan poista, mutta meidän pitää tehdä kaikkemme, jotta nuoret ja pitkäaikaistyöttömät saadaan työllistetyksi. Tämäkin malli on parempi kuin antaa rahaa tekemättömästä työstä.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En halua masentaa edustajatoveri Mäkipäätä, mutta mutta ja vielä kerran mutta: Hän otti esimerkiksi rakennuslain. Porvarit ajavat sitä ankarasti läpi, mutta kun kyseessä on työllisyyslaki, jossa on tarkoitus työttömän asemaa parantaa ja työttömille järjestää töitä, niin siihen liikkeeseen eivät porvarit missään tapauksessa tule liittymään.

Itse jätin työllisyyslakiesityksen noin kaksi vuotta sitten. Se on työasiainvaliokunnassa ja on ja pysyy siellä, ja tälle käy todennäköisesti samalla tavalla.

Pitkäaikaistyöttömyys on rajusti kasvanut ja kasvaa edelleen. Jos otetaan huomioon nämä lyhyet katkot, jotka näennäisesti katkaisevat pitkäaikaistyöttömyyden, itse asiassa yhtäjaksoisesti pitkään työttömänä olleitten määrä on huomattavasti suurempi. Todellinen luku on yli 200 000. Jos on päivän kaksi työssä, äitiyslomalla, asevelvollisena, tällainen katkaisee pitkäaikaistyöttömyyden. Tilastollinen pitkäaikaistyöttömyys lasketaan näin, mutta todellinen pitkäaikaistyöttömyys on merkitsevästi suurempi kuin luvut osoittavat, jos mennään analysoimaan taustat. Näitä tilastoja ei ole manipuloitu, mutta näitä katkoksia ei oteta huomioon, ja näin on ollut aina aikaisemminkin. Mitään muutosta tämän hallituksen aikana tässä suhteessa tai mitään epärehellistä tässä ei ole.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva, alkää lähtekö istuntosalista! Tarkoitus oli nimenomaan puhua, koska työvoiministeri oli paikalla.

Ed. Mäkipään lakialoite työllisyyslaiksi kumpuaa varmasti siitä suuresta hädästä, jota valtaosa meistä kansanedustajista tuntee tämän suurtyöttömyyden aikana.

Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että tämä Ahon — Viinasen hallitus tulee ankarimman moraalisen tuomion vaaleissa saamaan siitä, että se ei ole ottanut työttömyysongelmaa sillä vakavuudella kuin olisi pitänyt. Siitäkään kaikkein kouriintuntuvin esimerkki on se, että tasavallan presidentti, jonka toimenkuvaan ei itse asiassa kuulu sisäpoliittisten asioitten hoito, joutui asettamaan työryhmän selvittämään tätä vakavaa ongelmaa. Itse asiassa tasavallan presidentti teki

sitä työtä, joka parlamentarismien mukaan kuuluu tasavallan hallitukselle. — Nyt istuntosalista poistuu toinen ministeri, Pekkarinen. (Ed. Vähänäkki: Korvat luimussa!) Eivät kestä kuulla toutta.

Arvoisa puhemies! Tämä ed. Mäkipään työllisyyslakiesitys on varmaan monelta kohdin hyvä.

Olen itse ajatellut tätä vakavaa työttömyysongelmaa ja sen ratkaisua sillä tavalla, että pitää kerätä muutamia nopeasti vaikuttavia, tehokkaita työllistämistoimenpiteitä. Totta kai silloin uskottava talous- ja työllisyyspolitiikka lähtee siitä, että maassa on sen kaltainen tila, että kansalaiset ja yrittäjät voivat luottaa vallitsevaan taloustilanteeseen ja myönteiseen kehitykseen. Nythän tilanne Suomessa on tältä osin ollut koko Ahon — Viinasen hallituskauden ajan hyvin epävarma. Kansalaiset ja yrittäjät ovat pelänneet, mitä tulevaisuus tuo mukanaan. Sen takia maahan on syntynyt paitsi poliittinen myös mielestäni psykologinen kriisi.

Tiedostan hyvin sen, että tekemäni lakialoite koulutus- ja sapattivapaajärjestelmästä on vain yksi toimenpide, jolla työttömyysongelmaan voidaan nopeasti vaikuttaa. Mutta, herra työvoiministeri Kanerva, se olisi ollut yksi nopeimpia ja tehokkaimpia tapoja vaikuttaa. Minä kansanedustajana saan kaikkein dramaattisimmat puhelinsoitot isiltä ja äideiltä, joilla on kotiin jääneet yli 20-vuotiaat nuoret. Vanhemmat ovat heidät kouluttaneet. He jäävät vuosikausiksi kotiin.

Ajattelin muun muassa heitä aikoinaan, vajaa vuosi sitten, kun tein sapatti- ja koulutusvapaalakialoitteen, jonka allekirjoitti 116 kansanedustajaa täältä eduskunnasta. Se oli, ministeri Kanerva aika kova työ, kun keräsin ne 116 nimeä. Suurin osa kansanedustajista otti sen hetken tosisaan ja totesi, että juuri näin, jotain tämän tyyppistä pitää tehdä. Olen saanut kymmeniä ja kymmeniä puhelinsoittoja ihmisiltä, jotka ovat odottaneet, että tämä laki astuu voimaan, jonka takana on eduskunnan selvä enemmistö.

Muutama viikko, ehkä kuukausi sitten eduskunnan työasiainvaliokunnan ja sen puheenjohtajan Reijo Lindroosin annettiin ymmärtää, että mahdollisesti hallituksen taholta ollaan tekemässä tässä yksittäisessä asiassa jotakin. Huom., 30 000—40 000 ihmistä, nuorta ja pitkäaikaistyötöntä, olisi saanut välittömästi oikeaa työtä vuoden ajaksi. Mitä tapahtui? Lakialoitteeni oli työasiainvaliokunnassa. Siellä kuunneltiin lähes parikymmentä asiantuntijaa, jotka kauttaaltaan olivat sitä mieltä, että tämä esitys on hyvä, oikean suuntainen eikä siinä ole kovin paljon korjatta-

vaa, että laki voidaan panna täytäntöön. Mutta työasiainvaliokunnan porvaripuolen edustajien taholta annettiin ymmärtää, että hallitus on tekevässä tämän asian tiimoilta jotakin ja sen takia oman lakialoitteeni käsittely ikään kuin hidastui työasiainvaliokunnassa.

No, tuliko hallitukselta mitään? Ei tietystikään tullut. Voidaan kysyä, miksei hallitus toiminut tämän kaltaisessa asiassa, jossa tasavallan presidentin Ahtisaaren työryhmä myöskin yksimielisesti esitti koulutus- ja sapattivapaa-asian toimeenpanemista. Siellä oli työn vuorottelujärjestelmän toteuttaminen. Eduskunnan enemmistön tahto on tämän asian takana. Käsitykseni mukaan työasiainvaliokunnan enemmistön piti olla tämän asian takana.

Minulle jaettiin eilispäivän aikana työasiainvaliokunnassa suunnitteilla oleva kirjelmä, jossa annetaan ymmärtää, että lähinnä johtuen hallituksen vitkastelusta työasiainvaliokunta ei kerkii tässä asiassa päätöksiä tehdä. (Ed. Lahti-Nuuttila: On tässä vielä aikaa!) Minäkin olen sitä mieltä, kuten ed. Lahti-Nuuttila, että tässä talossa viedään silloin asioita nopeasti lävitse, kun hallituspuolueen kansanedustajat, joilla on eduskunnassa enemmistö, niin haluavat. Ainakin minulle jää tavattoman traumaattinen kokemus siitä, että niissä harvoissa asioissa, joissa olisi voitu nopeasti vaikuttaa työttömyysongelmaan, ei hallituksessa tehty sitä, mitä olisi voitu.

Minä olen monesti eri yhteyksissä myöskin tietyllä tavalla ymmärtänyt työvoimaministeri Kanervaa, joka tässä suurtyöttömyyden tilanteessa ei maailman helpointa postia ole hoitamassa. Mutta kyllä minä olen, ministeri Kanerva, sydänjuuriani myöten loukkaantunut siitä, että te ette tässä asiassa pannut itseänne peliin sillä tavalla, kuin kymmenettuhannet isät ja äidit, nuoret ja pitkäaikaistyöttömät olisivat odottaneet. Nyt tämä koulutus- ja sapattivapaa-asia jää seuraavalle hallitukselle. Me olemme sosiaalidemokraattien vaaliohjelmassa jo todenneet, että me toteutamme tämän uudistuksen. Me toteutamme sen, kun te ette siihen kyenneet tai halunneet, viitsineet, mikä se syy sitten oli.

Tiedän, että jossakin vaiheessa tämän asian tiimoilta on myöskin käyty neuvotteluja työmarkkinajärjestöjen kanssa. En tunne yksityiskohtaisesti niitä, mutta minusta tämä on sen kaltainen asia, jossa eduskunnan tahto on ensisijainen. Jos eduskunta haluaa päättää ja tehdä jotakin, silloin asiassa voidaan tehdä jotakin. Käsitykseni mukaan ne ongelmat, jotka työmarkkinajärjestöjen välisissä neuvotteluissa asian tii-

moilta olivat, olivat sitä suuruusluokkaa, että jos työvoimaministeri Kanerva olisi halunnut laittaa itsensä tässä asiassa peliin, en hetkeäkään kuvittele, etteikö tässä yksittäiskysymyksessä olisi päästy ratkaisuun. (Ed. Rinne: 5 000 ääntä vaaleissa lisää!) — Ei tässä nyt äänistä ole, ed. Rinne, kysymys. On kysymys siitä, että kymmenettuhannet ihmiset haluaisivat mennä aamulla töihin. On kymmeniätuhansia ihmisiä, jotka ovat olleet 20—30 vuotta työssä, ovat työn rasittamia, ja he voisivat antaa vuodeksi työpaikkansa nuorille tai pitkäaikaistyöttömille. Ei tämä ole sen monimutkaisempi asia.

Meillä on jo kokemuksia Tanskasta, jossa on toteutettu tämän tyyppinen koulutus- ja sapattivapaa järjestelmä. Suomessa siitä on puhuttu ja valmistelutyötä tehty Pohjoismaissa jo paljon ennen kuin Tanskassa ehkä oli asiasta kuultukaan. Hallitus on tässäkin asiassa nukkunut minusta anteeksiantamattomalla tavalla.

Arvoisa herra puhemies! Tässä on esityslistalla todella ed. Mäkipään lakialoite, ehdotus työllisyyslaiksi. Olen halunnut käyttää oman puheenvuoroni koulutus- ja sapattivapaa-asiasta sen takia, että minä näen, että se on on yksi moderni, nopea, tehokas tapa vaikuttaa työttömyyteen. Se ei suoranaisesti ole osa mitään työllisyyslakiajatusta, mutta sen tavoite on juuri sen kaltainen, hyvä ja oikea, mihin ed. Mäkipääkin omalla aloitteellaan pyrkii.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voi kyllä täysin sydämin yhtyä niihin sydämistymisen tunteisiin, joita ed. Jukka Gustafsson puheenvuorossaan esitti hallituksen olematonta työllisyyspolitiikkaa kohtaan. On totta, että tämä hallitus on antautunut suurtyöttömyyden edessä, ministeri Kanerva. Kyllä valitettavasti näin on.

On aivan uskomatonta tai on oikeastaan täysin käsittämätöntä, että tällä hallituksella ei ole ollut esittää minkäänlaista työllisyysohjelmaa. Te ette ole, arvoisa ministeri Kanerva, esittänyt minkäänlaista työllisyysohjelmaa tämän eduskuntakauden aikana. Silti suurtyöttömyys, pitkäaikaistyöttömyys ja valtava nuorisotyöttömyys ovat tämän yhteiskunnan suurimpia ongelmia. Kun teidän ministeritoverinne Iiro Viinanen on sanonut, että ansiosidonnainen työttömyysurva on tämän yhteiskunnan syöpä, minä sanon, että nimenomaan tätä yhteiskuntaa nakertaa valtava työttömyys, jolle tämä hallitus on ollut välinpitämätön ja kylmä. Sille ei voi mitään.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on todella
ansainnut ne intomieliset nuhteet, jotka ed. Gus-
tafssonilta hallitus äsken sai. Minä olen vakuut-
tanut siitä, että monet meistä hänen aloitteensa
allekirjoittajista olemme täysin hänen kanssaan
samaa mieltä. Olisi todella erinomainen asia, kun
ministeri Kanerva on julkisuudessa esiintynyt
nyt vaalien alla sillä tavalla, että hän ei välttämät-
tä ole hyväksynyt hallituksen talous- ja työllis-
yyspolitiikkaa, että hän tässä yhteydessä antaisi
meille edes lyhyen katsauksen siihen, miksi on
käynyt esimerkiksi tämän koulutus- ja sapattiva-
pajärjestelmäehdotuksen kanssa niin kuin on
käynyt. On aivan selvää, että se olisi omalta osaltaan
vauhdittanut meidän maassamme tarvitta-
vaa työllisyyskehitystä.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhe-
mies! Minä koetan ottaa asian mahdollisimman
rauhallisesti siitä huolimatta, että muunkinlai-
seen latinkiin varmasti olisi aihetta, varsinkin jos
ottais vauhtia ed. Outi Ojalan puheenvuorosta,
sitä millään attribuutilla tässä nyt luonnehtimat-
ta.

Totean, että sosiaalidemokraattisen eduskun-
taryhmän suunnassa on mielestäni ollut eri vai-
heissa sen kaltaista harrastusta, josta on selvästi
ollut myös myönteistä tukea, myötätuulta, löy-
dettäväksi aktiivisen työllisyyspolitiikan toteut-
tamiselle. En minä halua sanoa, että hyvät aja-
tukset ovat hallituksen ja huonot ajatukset oppo-
sition. Yhtä lailla minusta tuntuu epä-älylliseltä
se, että opposition penkiltä puhutaan asiasta
käänteisessä järjestyksessä. Eihän se ole järkevän
ihmisen puhetta. Joku tolkku pitäisi olla kaikessa
analyysissa, mitä tässä suhteessa tehdään, kai-
kessa arviossa. Ihmisten luottamus ja usko poli-
tiikkaan horjuu erittäin ratkaisevalla tavalla, jos
ruvetaan sanomaan, että kukaan ei ole muka
työllisyyden hyväksi yrittänyt tehdä tai tehnyt tai
aikaansaanut yhtään mitään ja vain mitä enem-
män volyymia käyttää huutamiseen eduskunta-
salissa, sitä paremmin muka työllisyys tulisi Suo-
messä hoidettua. Jos se olisi huutamisen asteesta
kiinni, niin pantaisiin kuoro pystyyn ja päräytet-
täisiin oikein kunnolla täällä sellaiset huudot,
että työttömyys taatusti Suomessa saataisiin hoi-
dettua. Minä en oikein jaksaa ymmärtää tuon
kaltaista keskustelua, mitä tässä on.

Ed. Gustafsson tuli keskusteluun sellaisella
asialla, jota pidän aktiivisen työllisyyspolitiikan
hoidon kannalta varsin myönteisenä. Se on hyvä
asia. Se on sen tyyppinen asia, jota omalta osalta-

ni olemme olleet ministeriössä valmiit tukemaan,
kannattamaan ja viemään eteenpäin ja olemme
valmiuksia siihen pyrkineet myös löytämään,
varsinkin kun se on vielä osa sitä kokonaisuutta,
joka sisältyy presidentti Ahtisaaren nimittämään
Pekkasen työllisyystyöryhmään. Ainakin oman
kokemukseni nojalla ja itseäni viisaampia kuun-
telemalla olen tullut siihen käsitykseen, että siitä
on saatavissa varmasti Suomeen toimiva malli.

Olen pyytänyt eri tahoilta arvioita ed. Gus-
tafssonin lakialoitteen vaikutuksista ja luulen,
että edustaja itsekin tietää, että ehdotusta korjaa-
malla ja muuntelemalla siitä saataisiin vielä toi-
mivampi kuin se lakiehdotus on, eikä se varmaan
ole "jumalan sanaa", mikä tekstiin on pistetty.
Sitä olisi varmaan voitu erityyppisissä neuvotte-
luissa viedä eteenpäin. Olen niin henkilökohtai-
sesti kuin, uskon, koko hallituskin valmis tämän
tyyppisiä toimia arvioimaan, toteuttamaan niitä
siinä muodossa, jotka täyttävät ne reunaehdot,
joilla työllisyyttä ylipäättään voidaan hoitaa. Siis
niin, että ne mahtuvat valtiontalouden raameihin
ja että niillä voidaan tervettä työllisyyspolitiik-
kaa edesauttaa. Luulen, että tämä on niitten toi-
menpiteitten joukossa selvästikin, eikä tätä ajat-
telutapaa ja sitä mallia pidä heittää missään ta-
pauksessa roskakoriin.

Mutta jos minä purkaisin itseni samalla tun-
teellisella päätöksellä, mihin äsken viittasin ed.
O. Ojalan menneen, eikä se ollut ensimmäinen
kerta eikä laitimmainen kerta, varmaan seuraa-
vassakin eduskunnassa, ed. O. Ojala, tapaamme
tässä suhteessa, niin siltä osin minä sanoisin, että
sydämen kyllyydestä suulla olisi puhuttavaa, mi-
hin itse asiassa ovat kaatuneet ei vain tämä työ-
vuorottelumalli, vaan monet muut, kymmenet
Pekkasen työryhmän ehdotukset. Kuulkaa, ei
tämä ole sitä rusinapullaa, josta on poimittavissa
yksi hyvä ehdotus, joka voitaisiin ottaa käytän-
töön ilman, että otettaisiin sen valtiontaloudelli-
sia vaikutuksia huomioon. Pekkasen työryhmän
paperista on todettu, että se on kokonaisuus,
jolla on sekä debet- että kreditpuolensa talouden
ja työllisyyden osalta. Me olemme lähteneet siitä
liikkeelle, että se viedään toteutukseensa, ja ne,
jotka haluavat sitä aidosti olla toteuttamassa ja
viemässä eteenpäin, silloin myös ovat valmiita
paperin läpivientiin.

Muistan hyvin viime viikon keskustelun, jota
kremppaisena yritin kuunnella. Sieltä jäi muuta-
mia esimerkkejä mieleen, esimerkiksi työasiain-
valiokunnan herra puheenjohtajan varaukselli-
suus eräisiin yksityiskohtiin. Nekin ovat sen
tyyppisiä, joista mielestäni pitää voida keskustel-

la. Uskon, että hän näitä asioita erittäin syvästi ymmärtävänä ihmisenä varmasti on niistäkin osaltaan valmis keskustelemaan ja neuvottelemaan löytääksemme sellaisen mallin.

Mutta kyllä minä sanon, että yleisarvosana paitsi eduskunnan niin myös meidän koko poliittisen kenttämme ja meidän työmarkkinakenttämme vastuunkantokyvystä on erittäin heikko tänä päivänä työllisyyden hoitoa ajatellen. Sen homman maksavat suomalaiset työttömät henkisesti ja taloudellisesti tasolla. Se on tietysti myös asia, joka on valtion taloutta riivaamassa tällä hetkellä, sillä onhan työttömyys ilman muuta eräs niistä invaliditeeteista, jotka pahimmalla mahdollisella tavalla ovat pahentamassa valtiontalouden epätasapainoa.

Sen vuoksi taas kerran sanon tältä paikalta, että ed. Gustafssonin ja muidenkin vastuullisten työllisyyspolitiikkaa arvioivien tahojen hyvät ehdotukset ovat sellainen toimenpidekokonaisuus, joka olisi aivan ehdottomasti pitänyt saada toteutettua tässä Suomessa. Mutta tiedän, että eivät siihen minun lihakseni ole riittäneet, ja väitän, että vaikka olisi pantu vielä ed. Gustafssoninkin lihakset samaan paikkaan samaa kahvaa vääntämään samaan suuntaan, niin me emme olisi siinä onnistuneet syistä, jotka ovat hyvin eduskunnan tiedossa.

En minä halua nostaa enää ketään syytettyjen penkille ja ruveta käymään sellaista keskustelua, kenestä ja mistä tahoista ja mistä poliittisista syistä johtuen Pekkasen työryhmän ehdotusten kanssa ei päästy eteenpäin. Kyllä me kaikki sen tiedämme ja tunnemme. Turha sitä on nyt enää nostaa kiistan aiheeksi. Mutta tämä on eräs niistä asioista, joista me joudumme toteamaan, että hyvä ehdotus sinänsä, paranneltuna varsin toteuttamiskelpoinenkin, mutta kun ei haluta kerran viedä tätä kokonaisuutta eteenpäin niin, että se saadaan debeteissä ja krediteissä toimimaan myöskin tasapainoisesti, niin tässä sitä sitten ollaan puhtaan kaulamme kanssa.

Minä olen erittäin pahoillani, että tämä ilma-piiri on tällainen. Minä olen toiverikas sen suhteen, että me poliittisesti ihmisinä ja puolueina kasvaisimme vaalien myötä sen tyyppiseen yhteistyöhön, että järkevät, toteuttamiskelpoiset ja taloudellisesti toimintakykyiset ehdotukset voidaan toimeenpanna ja hoitaa työttömyyttä nykyistä tuntuuammalla tavalla, paremmalla ja tuloksia tuottavammalla tavalla.

Sinänsä täytyy sanoa, että työllisyyden hoito on menossa parempaan suuntaan. Työttömyysluvat ovat paranemassa. Tällä viikolla tulee jul-

kisuuteen uudet työttömyysluvat. Minulla ei ole mahdollisuutta kertoa niitä, vaikka ne ovat toki tällä hetkellä luottamuksellisesti jo tiedossa. Mutta sen voin sanoa, että totta kai Suomi on tämän kurimuksensa kanssa pääsemässä asteittain eteenpäin, mutta vauhti on ehdottomasti liian hidas. Kukaan ei pääse tässä asiassa sanomaan, että nyt on ikään kuin päästy tilanteen herraksi. Siinä suhteessa ollaan kaukana, kaukana tavoitteesta, ja sen vuoksi tarvitaan sellaista yhteiskunnallista, poliittista, työmarkkinakenttään ulottuvaa yhteistyötä, jolla voidaan luopua niistä aikaisemmista kannanotoista, etujärjestöpoliittisesti ahtaista näkökannoista, joilla ei saada sen enempää pekkasia kuin muitakaan terveitä ja vaikuttavia ehdotuksia vietyä eteenpäin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen pitkään epäillyt, että kyynekanavani ovat tukossa, mutta nyt huomasin, että eivät. Kun ministeri Kanerva puhui, niin aivan selvästi silmäni kostuivat. Niin kauniisti hän puhui, niin kuin monta kertaa aikaisemminkin, ja sillähän on tietysti suuri arvo. Mutta hänen puheillaan ei ollut kyllä mitään merkitystä.

Ensinnäkin Pekkasen paperi on ollut siinä mielessä hyvä, että se on ollut julkiselle keskustelulle yhteinen nimittäjä. On puhuttu Pekkasen paperista, monikin tietämättä, mitä se sisältää, ja yliarvostaen sitä. Pekkasen paperilla ei ole mitään merkitystä, koska ne toimenpiteet, joita on toteutettu, suunniteltu ja ovat olleet tiedossa, sisältyvät juuri Pekkasen paperiin.

Mitä tulee sitten sapattivapaaseen ja työn vuorotteluun, ei siitä työ lisäännä, vaan toinen lähtee työttömäksi ja toinen lähtee töihin. Se on erinomainen asia, kun puhutaan ihmisen henkisestä toimeentulosta, koska hän ei joudu silloin niin pitkään olemaan sosiaalisesta työyhteisöstä ulkona, vaan pääsee työelämäänsä. Se on erittäin tärkeä asia tässä mielessä, mutta ei se kenenkään työtä lisää.

Ei lisää myöskään se, että jos sellainen, joka on ollut tähän saakka 8 tuntia päivässä töissä, antaa 4 tuntia jollekulle. Ansiot pienenevät. Molemmat kyllä pääsevät töihin, eikä siinä mitään ole, mutta on turha kuvitella, että jos tähän saakka on tehnyt 8 tuntia ja alkaa tehdä 4 tuntia, että siitä saa saman verran palkkaa.

Meidän pitää näiltä pohjilta, jos puhutaan työn vuorottelusta, jakamisesta jne., ajatella tulevaisuuteen aivan uudella tavalla ja muodostaa tämä yhteiskunta ja työllisyyskysymys aivan uuteen uskoon.

Normaalityöllisyys lähtee liikkeelle vain, kun kysyntä kasvaa, kotimarkkinoilla tavarat menevät kaupaksi, yritykset pystyvät niitä tuottamaan, koska ne menevät kaupaksi, ja tarjoavat palveluksessaan oleville työtä, jotka saavat palkkaa, ostavat, ja tämä kotimainen maaginen työn ja kulutuksen ympyrä lähtee liikkeelle. Vain sitä kautta saamme Suomeen työpaikkoja eikä tämäisillä vippaskonsteilla.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanervan puheenvuoro oli aika hurskasteleva. Ongelmahan tässä on ollut koko ajan se, että hallituksen ottama talouspoliittinen linja on alusta asti ollut virheellinen siinä mielessä nimenomaan, että se ei ottanut työttömyyden kasvun ehkäisemistä ykkösasiaksi. Tällä tavalla muun muassa vasemmistoliiton edustajat olemme arvostelleet koko ajan istuvaa hallitusta.

Kiinnitän huomiota siihen, että julkisuudessa mm. ihan viime päivinä monet taloustieteilijät ovat esittäneet aivan saman suuntaista kritiikkiä hallituksen toimenpiteitä kohtaan. Eli se yksisilmäisyys, ainoan oikean ratkaisun linja, on ollut täysin virheellinen.

Kiinnitän huomiota vielä siihen, että ministeri Kanerva ei antanut minkäänlaista vastausta ed. Gustafssonin kysymykseen, miksi hänen lakiesitykseensä sisältyvää ajatusta ei ole viety eteenpäin. Hän vain totesi, että onhan se hyvä, mutta kun ... Mitään selvyyttä ei tullut. Toisin sanoen välinpitämätön politiikanteko jatkuu viime metreille asti.

Pekkasen paperista totean, että sehän on koelma toimenpiteitä, mutta paperi sinällään ei sisällä sitä, mitä ne tarkkaan ottaen ovat. Jotta siitä tulisi selvyys, mitä se on, se olisi edellyttänyt, että hallitus olisi valmistellut sen pohjalta lakiesityksiä. Näin ei ole tapahtunut, eli syytöstehtä on kyllä hallituksen puolella. Minkäänlaisia neuvotteluja hallitus ei ole käynyt Pekkasen paperin osalta opposition kanssa, joten on aivan turha yrittää vyöryttää opposition päälle näitä ongelmia.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva valitettavasti on jo poistunut salista. Hän antoi puheenvuorossaan ymmärtää, ikään kuin koko poliittinen kenttä olisi kyvytön tekemään ratkaisuja. Tämä on minusta sen tyyppistä hehtaari puhetta,

joka sopisi paremmin maatalouskeskusteluun. Ei tässä ole kysymys siitä, etteikö maassa ole poliittisia puolueita, ihmisiä, jotka haluaisivat tehdä tässä ja nyt päätöksiä, jotka vaikuttavat nopeasti työttömyyteen. Kun ministeri Kanerva piiloutuu presidentti Ahtisaaren työryhmän taakse, siinäkin hän flirttailee poliittisen totuuden kanssa, koska esimerkiksi tämä yksittäisyys, joka koskee koulutus- ja sapattivapaa-asiaa, olisi voitu aivan hyvin toteuttaa ja viedä eteenpäin. Minusta on ministeriltä lapsellista puhetta todeta, ikään kuin Ahtisaaren työryhmä olisi ollut tämän asian toteuttamisen esteenä.

Ed. Aittoniemi taas tapansa mukaan halusi pelleillä vakavalla asialla. Totta kai me kaikki tiedämme, että pitkällä aikavälillä on tärkeää, että kansalaisten ostovoima lisääntyy, kysyntä kasvaa, ja siihen oikea talouspolitiikka tähtää, mutta se tuo työpaikkoja pitkällä aikavälillä, jos tuo silloinkaan. Kysymys on työn jakamisesta. Sitä on pakko tehdä. Ed. Aittoniemen työllisyysmallilla todella kymmenettuhannet nuoret ja pitkäaikaistyöttömät jäävät ilman sitä työelämän kokemusta, joka heille on aivan välttämätön sekä työn tekemisen kannalta että mielenterveyden kannalta.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun silmäni ei kyllä kostunut ministeri Kanervan puheenvuoroa kunnellessani. Ymmärrän kyllä oikein hyvin, että hän oli varsin kiusaantunut saamastaan aiheellisesta kritiikistä, koska tosiasia on, että hänen hurkasteiluistaan huolimatta työttömyysongelma on kasvanut koko hallituskauden ajan. Vaikka hän nyt yrittää tarrautua viimeisimpiin työttömyyslukuihin, tosiasia on, että merkittävää muutosta parempaan ei ole tapahtunut vielääkään.

Ministeri Kanerva ei vastannut keskeiseen kysymykseen, jonka esitin: Miten on mahdollista, että hallituksella ei ole ollut työllisyysohjelmaa, vaikka työttömyys on saanut niin valtavat mittasuhteet, aiheuttanut inhimillistä hätää sadoissatuhansissa perheissä? Tätä vastuuta ministeri Kanerva ja hänen hallituskumppaninsa eivät voi minnekään paeta. He eivät ole edes vaivautuneet laatimaan työllisyysohjelmaa.

Ed. L i n d r o o s: Arvoisa herra puhemies! Vuoden 1987 myöhäissyksyn tässä salissa muistan monista syistä varsin hyvin. Yksi syy oli henkilökohtainen, kun opettelin uudelleen elämässäni kävelemään. Toinen syy oli, että vähän ennen joulua täällä käytiin kova kädenvääntö

työllisyyslaista, siitä laista, jonka ed. Mäkipää on jälleen lakialoitteellaan herättelemässä henkiin.

Paljon on tapahtunut ja paljon on vettä virranut monista koskista sen jälkeen. Minulla on vähän sellainen pessimistinen tunne, että siinä muodossa, kuin ns. vanha työllisyyslaki oli voimassa, sitä tuskin enää koskaan tullaan tässä talossa tekemään, olivatpa poliittiset voimasuhteet mitkä hyvänsä.

Vanhassa työllisyyslaissa oli eräitä todella merkittävien hyviä kohtia, joiden joka tapauksessa olisi pitänyt olla voimassa päivittäin ja tänäkin päivänä. Yksi hyvä asia, mutta ehkä huono ja vanhanaikainen sanonta laissa on. Se on myös ed. Mäkipään esittämässä lakiehdotuksessa, ja se on velvoitetöystyminen. Se on vähän negatiivinen sana. Muutetaan se sana yksissä tuumin ja otetaan ehdotus myönteiseen käsittelyyn. Ymmärrän hyvin sen sanan tarkoituksen. Se on se, että työttömyys katkaistaan vaikka väkivalloin. Sellaisen väkivallan minäkin elämässä hyväksyn, että työttömyysputki katkaistaan ennen kuin siitä muodostuu pitkäaikaistyöttömyys, jonka seurauksena ongelmat ovat todella suuria.

Vanhan työllisyyslain purkamisen yhteydessä meillä monella pitäisi omantunnon kolkuttaa hieman nykyistä enemmän. Ehkä se kolkuttaminen voisi aiheuttaa sen, että ed. Mäkipään ensimmäisenä allekirjoittamaan lakiesitykseen voitaisiin suhtautua suopeammin.

Toinen asia, josta haluan työasiainvaliokunnan puheenjohtajana sanoa muutaman sanan, liittyy tavallaan tähän. Työllisyyslakikin työttömyyden poistamisessa on vain yksi mahdollisuus. Työttömyys maassamme ei merkitsevästi parane, jollei mahdollisuuksia toteuteta myös parlamentissa, kymmeniä, ehkä satoja erilaisia versioita. Esimerkiksi ed. Aittoniemen äsken käyttämällä ideologialla ei todella akuutti työttömyys mitään muuta kuin pahenee. Hyvän kasvun aikana, investointien paukkuessa yrityksissä se vain vähentää inhimillisiä työpaikkoja erityisesti teollisuuden alalla. Pitää todella yrittää tähän liittää monia muita asioita.

Eduskunnassa on kaksi lakialoitetta, jotka liittyvät tähän hyvin saumattomasti. Ensimmäinen, jonka otan puheeksi, on palkansaajan luopumiseläkejärjestelmä, johon lakialoitteeseen viime vuoden puolella kerättiin toistasataa nimeä. Se makaa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Samoin meillä työasiainvaliokunnassa makaa ed. Gustafssonin ensimmäisenä allekirjoittama työvuorottelu- ja sapattivapaalakiehdotus.

Täällä on ansaitusti kerrottu mielipiteitä työministeriöstä, työministeristä ja heidän saamatomuudestaan. Yksi asia pitää kuitenkin ottaa minun mielestäni huomioon. Tilanteen tekee entistä vakavammaksi se, että tämä ei ole yksinomaan työministeriön eikä työministerin saamatomuutta, vaan tähän liittyy myös oleellisesti toinen ministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sosiaali- ja terveysministeri, jolle kuuluu myös vastuu työvuorottelu- ja sapattivapaalainsäädännön mahdollisesta eteenpäin potkimisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön apulaisosastopäällikkö Matti Toiviainen oli puheenjohtajana työvuorottelukomitean työssä, josta syntyi varsin pitkälle yksimielinen komiteanmietintö. Mietintö sinänsä on lähes sellaisenaan siirretty mm. paljon puhutun presidentti Ahtisaaren työryhmän kansien väliin. Kuitenkaan mitään ei ole tapahtunut. Miksei?

Ainoa virallinen selitys, jonka minä valiokunnan puheenjohtajana ja valiokunnan jäsenet ovat saaneet, on se, että ns. kolmikantaneuvottelun yhteydessä sapattivapaan korvaustasosta ei ole päästy yksimielisyyteen. Kun selvitin asiaa ja sen todellisuutta, hämmästyin sitä, että lakialoitteessa sapattivapaasta korvaustaso on määritelty 80 prosentin tasolle. Työmarkkinaosapuolten ja valtioneuvoston välillä on ollut "parhaimmillaan" tasonäkemyksessä vain noin 10 prosentin ero, siis 70 prosenttia, kun vaatimus oli 80 prosenttia. Jos tässä maassa ei synny lainsäädäntöä näin vähäisen näkemyseron takia, vaikka ne markoissa tietysti jonkin verran ovatkin suuria, kyllä minä pidän sen sitten saamattomana asioitten hoitamisena. Kyllä siinä on vähän syytä sysissä niin kuin sepissäkin. Minä en kohdista syytöstä yhteen ainoaan tahoon enkä yhteen ainoaan ihmiseen, vaan tämä on yhteistä ymmärtämättömyyttä tilanteen vakavuudesta.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi sanon yhden asian. Olen erittäin tyytyväinen siitä, että olen viimeisiä viikkoja eduskunnan työasiainvaliokunnan puheenjohtaja. Pidän sopimattomana sitä, että sellaista paperia, mitä valiokuntani jäsenistöllä ei ole ollut mahdollisuutta tutkia valiokunnan kokouksissa, siteerataan eduskunnan puhujakorokkeelta. Se ei ole pelin sääntöjen mukaista. Yleensä valiokunnassa keskeneräisiä asioita ei tuoda julkisuuteen. En ole tuonut minä eivätkä ole tuoneet porukat, puhumattakaan sellaisista asiakirjoista, jotka valiokunnassa eivät ole olleet käsittelyssä. Tämä jonkin tasoisena moitteena.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäkipään aloitteesta todella puhutaan velvoitetyöllistämistä, ja kuten ed. Lindrooskin mainitsi, sillä on hiukan paha sävy.

Kuitenkin siitä, että velvoitetyöllistäminen aikanaan poistettiin, kantaa vastuun todella tästä eduskunnasta valtaosa, koska silloin, kun velvoitetyöllistämislaki purettiin, muistaakseni sen purkamista sellaisenaan vastustivat ainoastaan vasemmistoliiton ja SMP:n eduskuntaryhmät. Tiesimme jo silloin sen, kuinka tässä tilanteessa tulee käymään, eli sen, että pitkäaikaistyöttömyys tulee räjähtämään käsiin. Meillä oli siitä esimerkkejä monista Euroopan maista, joissa ei tällaista vastaavaa velvoitetyöllistämisyjärjestelmää ole ollut. Pitkäaikaistyöttömyysluvut näissä maissa olivat todella korkeita.

Pidän itsekkin aivan välttämättömänä sitä, että, olkoon lain nimi ja konstin nimi ihan mikä tahansa, saadaan todella aikaan sellainen laki, jolla ihmisten pitkäaikainen syrjäytyminen työelämästä ehdottomasti katkaistaan.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipään ym. ehdotus työllisyyslaiksi hautautuu tietenkin tämän eduskunnan työn päättymisen myötä. Mutta kyllä minusta silti on hyvä, että yrittää loppuun saakka nostaa esiin ne asiat, jotka ovat tämän yhteiskunnan keskeisiä ongelmia. Kyllä minusta kansanedustajan ja opposition pitää työskennellä loppuun saakka eikä antaa periksi. Tämä ei ole mitään vaalienaluspopulismia, että viime kädessä nostetaan asioita esille. Nämä ovat niitä asioita, joista aloitteentekijät ja monet muut oppositiossa, myös vasemmistoliitto erittäin useaan kertaan myös välikysymyksiin ja muin toimenpitein on yrittänyt saada tämän hallituksen linjan muutetuksi, valitettavasti siinä onnistumatta.

Työasiainvaliokunnan puheenjohtaja Lindroos sanoi, että työllisyyskysymykset eivät voi olla yksinomaan työministeriön huolena, vaan myös sosiaali- ja terveysministeriön olisi tullut olla aktiivisempi mm. työvuorottelujärjestelmässä. Kyllä minä sanon nimenomaan, että tämän hallituksen osalta aktiivisia olisi tullut olla nimenomaan pääministerin ja valtiovarainministerin. Heillä on keskeinen vastuu hallituksen linjauksista, jotka koskevat talouspolitiikkaa ja olematonta työllisyyspolitiikkaa. Se on kyllä valitettavasti ollut aika olematonta, ja lähinnä budjetin yhteydessä me olemme saaneet näitä vähäisiä työllisyystoimenpiteitä esiin tuoduksi.

Mutta niin kuin sanoin, vielä kerran korostan sitä, että on varsin uskomatonta, että tällä hallituksella ei ole ollut työllisyysohjelmaa. Voisitteko ajatella, että yhteiskunnan keskeisimmästä ongelmasta ei ole minkäänlaista ohjelmaa, jota taustaa vasten tämän hallituksen toimia olisi voitu eduskuntakauden päätteeksi arvioida. Mutta ehkäpä juuri sen takia, että kun ei haluttu mitään tehdä, ei tietenkään haluttu myöskään mitään ohjelmaa, koska silloin olisi jouduttu myös vastaamaan kansalaisille varsin hankaliin kysymyksiin.

Arvoisa puhemies! Ed. Helle jo totesi aikaisemmin, mistä tässä oikeastaan on kysymys. Kysymys on siitä, että hallitus valitsi sellaisen talouspoliittisen linjan alusta lähtien, jossa nimenomaan talouden sopeutukseen kuului olennaisena osana se, että hyväksytään työttömyyden kasvaminen. Työllisyys jousti kasvavaksi työttömyydeksi. Se on nyt ihmisille kerrottava ja viestitettävä, että se ei ole mikään luonnonvoima, mikään pyörremyrsky tai asia, jolle me emme olisi mitään voineet, vaan se oli aivan selvä valinta. Se oli talouspoliittisen linjan valinta. Väitän, että jos vasemmistoliiton esittämää talouspolitiikkaa olisi noudatettu eli alusta lähtien olisi nimenomaan satsattu elvytykseen, elvyttäviin toimenpiteisiin siten, että kotimarkkinat eivät olisi karantaneet karille ja lähes pysähtyneet, niin tässä maassa olisi 100 000—150 000 työtöntä vähemmän. Näin se on, ja siihen kysymykseen tietyksi tämän hallituksen ministerit mieluusti ovat vastaamatta. Eli kyllä on kyse valitusta linjasta.

Vasemmistoliitto on ollut aktiivisesti teke-mässä omia esityksiään. Muun muassa palkansaajien luopumiseläkejärjestelmä, niin kuin kaikki täällä tietävät, josta lakialoite tehtiin, oli keskeisesti ed. Stenius-Kaukosen valmisteleva asia. Hän ei halunnut siitä edes itselleen kun-niaa, vaan se meni ed. Vuorensolan nimiin, jotta hyvä asia olisi saatu eteenpäin. Mutta se ei onnistunut. Siitä ei ole minkäänlaisia esityksiä tullut hallitukselta.

Tosiasia on tässäkin se, että eläkkeelle pääse-mistä on vaikeutettu monin tavoin, eläkkeiden hylkyprosentit ovat kasvaneet, eikä myöskään osa-aika-eläkkeelle pääsy ei ole ollenkaan helpot-tunut, vaikka se olisi järkevä tapa päästää rai-hnaista väkeä osa-aika-eläkkeelle, jotta he voisivat osa-aikatyössä tienata edes osan ansiostaan. Näin itse asiassa saatetaan lisätä yhteiskunnan kustannuksia, kun he ehkä pian uupuvat koko-naan työssä ja joutuvat työkyvyttömyyseläkkeel-le. Tämä on aivan järjetöntä.

Ed. Gustafsson ja monet muut ovat puhuneet myös työvuorottelujärjestelmästä tai sapattivapaa-asiasta. Tämä on myös asia, jota olemme vuosikausia esittäneet ja kannattaneet. Tätäkään ei ole haluttu viedä eteenpäin. Kuten ed. Lindroos totesi, nyt sanotaan, että kysymys on korvustason prosentteihin liittyvästä ristiriidasta. Minä kuitenkin väitän, että tässä on kysymys siitä, että ei ole ollut poliittista tahtoa viedä asiaa eteenpäin. Se liittyy tietysti siihen yleiseen tilanteeseen, että tämän hallituksen aikana yhteiskunnan ilmapiiri on niin huono ja tulehtunut ja hallitus ei ole kyennyt koko aikana eikä halunnutkaan luoda toimivia neuvottelusuhteita työmarkkinajärjestöjen kesken.

Minulla on kuitenkin sellainen käsitys, että asiasta olisi ollut todella aivan valmis lakiluonnos työministeriössä. Se olisi vaatinut vain hallituksen ratkaisun. Tämä eduskunta olisi sen ehtinyt käsitellä. Se olisi tarkoittanut sitä, että asia olisi päästy jo maaliskuun lopulla eteenpäin, viimeistään huhtikuussa asia olisi saatu jo vireille, jos olisi niin haluttu, mutta sitä ei nyt haluttu.

Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva tuntui loukkaantuvan kovasti siitä, kun sanotaan asiat niin kuin ne ovat ja että ne sanotaan vielä niin, että ne kuuluvat ja selvästi. Ehkä onkin niin, että

nyt kun vaikea aika ja joutuu vastuuseen tekemisistään, ei tietenkään haluaisi, että kukaan niistä muistuttaa. Pitäisi ilmeisesti mumista sivistyneesti sellaista munkkilatinaa, liturgiaa, jota kukaan ei ymmärrä. Mutta, arvoisa puhemies, minusta se ei ole kansanedustajan tehtävä. Kansanedustajan on sanottava mielipiteensä selvästi ja selkeästi, ja jos se ei ministeriä miellytä, niin sehän ei ole sanojan vika vaan ehkä kuulijan vika.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 15.13.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

